

Instruktion

Fastställt av: Jens Backman

Upprättat av: Lisa Vinberg

Granskare: Marie A Öhman

Organisation gäller inom: Hälso- och Sjukvårdsförvaltning, Vårdhygien Västerbotten

Vattkoppor - Vårdhygieniska riktlinjer**Förändringar från föregående utgåva**

Språklig bearbetning

Omfattning

Dokumentet riktar sig till personal och studerande inom hälso- sjuk- och tandvård i Region Västerbotten

Bakgrund

Vattkoppor och bältros orsakas av varicella-zoster virus (VZV). Efter genomgången infektion finns VZV kvar vilande (latent) i kroppen och kan senare i livet reaktiveras och ge upphov till bältros. Andra mer ovanliga komplikationer är pneumonit och olika former av CNS-engagemang. Perinatal varicella är allvarlig om modern insjuknar under tiden 5 dagar före till 2 dagar efter förlossning. Risk för spridd infektion finns om den drabbar personer med nedsatt immunförsvar exempelvis efter cytostatikabehandlingar. Majoriteten av vuxna i Sverige är immuna mot vattkoppor, dock är personer uppvuxna i subtropiskt/tropiskt klimat immuna i lägre utsträckning.

Syfte

Att minska risk för smittspridning av vattkoppsvirus till patienter och personal i samband med vård, undersökning och behandling. Riktlinjen kompletterar Vårdhandbokens kapitel om varicella-zoster virus.

Lagar och andra krav

Ej tillämbart.

Ansvar och befogenheter

Verksamhetschefen ansvarar för att riktlinjerna är kända och för att organisera arbetet så att riktlinjerna kan följas av medarbetarna. Varje medarbetare har personligt yrkesansvar att följa riktlinjerna.

Ett utskrivet dokument är endast en kopia. Giltig version finns i ledningssystemet.

Beskrivning/Genomförande

Smittvägar och smittsamhet

Vattkoppor har hög smittsamhet. Virus sprids som droppsmitta, aerosolsmitta (luftburet) och som kontaktsmitta från färskas koppor. Smittsamheten är störst från en till två dagar innan utslagens debut till dess utslagen är intorkade (ca 6-10 dagar). Inkubationstiden från smittotillfälle till symtom är från **10 dygn** efter första kontakt till och med **21 dygn** (vanligen 14-16 dygn).

Personallutiner

- Basala hygienrutiner gäller som vanligt. Om icke immun personal måste gå in i patientrummet ska väl tillpassat andningsskydd FFP2 eller FFP3 samt visir användas.
- Varje verksamhet ansvarar för att bedöma risken att exponeras för vattkoppor inom den egna verksamheten.
- Vårdpersonal som omhändertar patient med misstänkt eller pågående vattkoppsinfektion ska vara immun mot vattkoppor genom genomgången infektion eller vaccination.
- Gravid personal som har immunitet för vattkoppor kan delta i patientvården.
- Personal som står på immunosupprimerande behandling ska inte delta i patientens vård.

Omhändertagande

Patient med vattkoppor ska inte sitta i väntrum utan direkt anvisas till ett eget rum. Dörren ska hållas stängd. Finns det rum som är anpassat för luftburen smitta med direktingång utifrån ska det användas i första hand. I andra hand används rum med ett förrum där båda dörrar hålls stängda och i tredje hand rum med endast en stängd dörr. Om misstanke om vattkoppor uppstår ska en smittsamhetsbedömning snarast göras av ansvarig läkare.

Vårdrutiner vid misstänkta eller konstaterade vattkoppor på mottagning

- Efter undersökningen ska rummet städas av personal eller städpersonal som genomgått vattkoppsinfektion eller vaccination. Om personal eller städpersonal saknar immunitet för vattkoppor ska rummet stå tomt i 2 timmar innan utstädning, alternativt vädras med helt öppna fönster i 30 minuter. Rummet ska inte heller användas av annan person som inte är immun mot vattkoppor förrän efter 2 timmar utan vädring respektive 30 minuter med vädring.

Undersökning/behandling och transporter utanför vådrummet

- Undersökningar görs så långt det är möjligt på vådrummet. Om ytterligare undersökningar krävs kan mottagande enhet behöva tid att evakuera patienter och personal som saknar immunitet.
- Patienten ska förses med engångsnäsdukar och instrueras att hosta i näsduk. Kassera näsdukar efter transporten. Vid sängtransport ska sängen vara avtorkad och renbäddad.

Ett utskrivet dokument är endast en kopia. Giltig version finns i ledningssystemet.

Transport mellan sjukhusbyggnader ska om möjligt ske utomhus.

Vid transport till sjukhus

- Vid patienttransport till och från sjukhus är det viktigt att undvika att fler personer utsätts för smitta. Patienten ska inte använda taxi och allmänna kommunikationsmedel. Behöver ambulans nyttjas ska misstanke om vattkoppor anges vid ambulansbeställningen. Ambulanspersonal som omhändertar patient med misstänkt eller pågående vattkoppsinfektion följer personalrutin.
- Luckan mellan förarhytt och patientutrymme ska vara stängd.
- Patienten förses med engångsnäsdukar och instrueras tydligt att hosta i engångsnäsduk som kasseras i avfallspåse efter användning. Ambulansen städas enligt lokal rutin för smittsam patient.

Tvätt och avfall

- Förslut tvätt- och avfallssäckar på vårdrummet.
- Hanteras som vanlig tvätt respektive avfall.

Måltider

- Patienten ska inta sina måltider på vårdrummet.
- Porslin och bestick diskas i diskmaskin.

Besökande

- Besökare ska ha genomgången vattkoppsinfektion eller vaccination.
- Besökare som inte är immuna avråds från besök så länge smittsamhet föreligger. Sker detta trots allt ska de bara besöka den isolerade patienten och sedan lämna sjukhuset.
- Icke-immuna besökare bär andningsskydd. Alla besökare ska informeras om vattkoppor inklusive symtom på vattkoppor.

Flergångsmateriel/utrustning

- Utrustning som stetoskop, blodtrycksmanschett, termometer etc. ska vara patientbunden. –
- Medicinsk utrustning som varit inne i vårdrummet ska desinfekteras innan det tas ur rummet. Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid eller det medel som tillverkaren rekommenderar.
- Flergångsmaterial desinfekteras i spol/diskdesinfektor eller med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.

Punktdesinfektion

- Vårdpersonal ska omedelbart torka upp spill av urin, avföring eller sekret.

Ett utskrivet dokument är endast en kopia. Giltig version finns i ledningssystemet.

- Desinfektera sedan noga med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.

Städning och tomställning av rum

- Daglig städning och slutstädning sker enligt sedvanliga städrutiner.
- Rummet ska städas av personal eller städpersonal som genomgått vattkoppsinfektion eller vaccination. Om personal eller städpersonal saknar immunitet för vattkoppor ska rummet stå tomt i 2 timmar innan utstädning, alternativt vädras med helt öppna fönster i 30 minuter.
- Rummet ska inte heller användas av annan person som inte är immun mot vattkoppor förrän efter 2 timmar utan vädring respektive 30 minuter med vädring.

Smittspårning

Syftet med smittspårningen är i första hand att identifiera individer som exponerats och riskerar bli allvarligt sjuka i vattkoppsinfektion. De kan behöva snar provtagning för immunitetsbedömning (IgG VZV med akutsvar) och ställningstagande till medicinsk profylax. I andra hand syftar smittspårningen till att motverka sekundärfall och fortsatt smittspridning inom vården. Vid smittspårning av personal kom ex ihåg service- och administrativ personal osv.

Definition av vattkoppsexposition

Nära inomhuskontakt (> 5 minuter) med smittsam individ, t ex vistelse i samma vådrum, väntrum, korridor. Särskilda hänsyn kan behöva tas vid högsmittsam patient eller vid fall på enheter som vårdar särskilt mottagliga individer. Samråd med Vårdhygien.

Icke-immun personal exponerad på arbetsplatsen

Kontakta infektionsjour utan dröjsmål för ställningstagande till postexpositionsprofylax. Vid oklarhet om en personal är immun mot vattkoppor rekommenderas blodprov för testning av varicella-antikroppar så att immunitet är klarlagd innan personen potentiellt kan bli smittsam (dag 10). För gravid personal där det är oklart om det finns immunitet ska test av varicella-antikroppar alltid göras. Personal som exponerats för vattkoppor där immunitet inte kan garanteras ska avstängas av sin chef under inkubationstiden med lön enligt Allmänna bestämmelser i kollektivavtalet, AB § 10 moment 4. Vanligtvis gäller detta från och med dag 8 efter den första kontakten till och med dag 21 efter den sista kontakten. Avstängningsperiodens längd kan variera beroende på om postexpositionsprofylax getts. Samråd med infektionskliniken/Vårdhygien.

Tillvägagångssätt

- Kontakta Vårdhygien (måndag-fredag) och utse en personal som listar medpatienter och personal som exponerats. Övrig tid initieras smittspårning av verksamheten själva och kontakt tas med Vårdhygien nästkommande vardag. Använd bifogad lista, se nedan.

Ett utskrivet dokument är endast en kopia. Giltig version finns i ledningssystemet.

Smittspårning av patienter, Smittspårning av personal

- Datum för exposition noteras, samt om de exponerade är utskrivna till hemmet eller annan vårdenhet
- Försök klargöra om de exponerade är icke-immuna, gravida (andra och tredje trimestern) eller har nedsatt immunförsvar
- Beslut om åtgärder kring de exponerade, t ex provtagning för immunitetsbedömning, profylaxbehandling och vårdform ska ske i samråd mellan enhetens medicinskt ansvarige läkare, Vårdhygien och infektionsbakjour
- Kartlägg om den smittsamma patienten besökt andra enheter på sjukhuset, meddela detta till Vårdhygien
- Under jourtid informeras dessa eventuella enheter av personal från verksamheten.
- Notera om exponerade medpatienter på akuten skrivits in på någon enhet.

Dokumentation och arkivering

All personal inklusive läkare, konsulter, paramedicinsk personal och städledare/städpersonal ska informeras om det misstänks vattkoppor på enheten. Påminn varandra om vikten av fungerande vårdrutiner. Chef ansvarar för att lista upprättas över exponerade patienter och personal se bilaga 1.

Historik

Ersätter tidigare dokument Vattkoppor – vårdhygieniska riktlinjer dokumentnummer 389639 i ledningssystem platina

Utarbetat av

Vårdhygien Region Västerbotten.

Referenser

[Vårdhandboken](#)

[Folkhälsomyndigheten](#)

Ett utskrivet dokument är endast en kopia. Giltig version finns i ledningssystemet.

Bilaga 1**Patienter - smittspårning av vattkoppor**

Födelsedata	Namn	Tid för exponering	Utskrivna till hemmet eller gått till annan enhet?	Gravid Immun- supprimerad	Immun för vattkoppor?	Åtgärd

Individer som bedöms vara exponerade men inte i behov av åtgärder informeras om:

- Att de utsatts för vattkoppsmitta
- Att inkubationstidens längd är 10-21 dagar
- Att vara uppmärksamma på symptom och vid behov telefonledes kontakta sjukvård för ställningstagande till tidig behandling
- Att uppge att de är exponerade vid eventuella sjukvårdskontakter under inkubationstiden

Använd det bifogade brevet, se nedan "*Stöd inför samtal med exponerade*" som hjälp i eventuella samtal som någon av verksamhetens personal har (avdelningschef, läkare eller sjuksköterska) med patient på plats eller via telefon. (Detta brev finns som bifogad fil vid utskick)

Ett utskrivet dokument är endast en kopia. Giltig version finns i ledningssystemet.

Bilaga 2

Region Västerbotten

Datum

Hej,

Det har visat sig att under ditt besök på _____ den __/__/20__ att du/ni kan vara exponerade för vattkoppor. Denna information är endast viktig för de personer som inte haft vattkoppor eller ej känner till om man haft det. Så många som 97% av personer i vuxen ålder visar sig ha haft vattkoppor. Man får inte tillbaka vattkoppor om man en gång haft det.

Vattkoppor är en virusinfektion som ger små vätskefyllda blåsor (koppor). Utslagen börjar på huvudet och breder sedan ut sig över kroppen. Sist brukar händer och fötter drabbas. Utslag kan sitta i hårbotten, munhålets slemhinna och på könsorganen. Hög feber liksom klåda är vanligt. Smittsamheten är mycket stor. Infektionen smittar 1-2 dagar före till en vecka efter att utslagen syns och sprids via droppsmitta och aerosolsmitta (kan smittas via luften). Vi vill göra dig uppmärksam på eventuella symtom som kan komma inom 10-21 dagar efter besöket.

Om du får några av ovanstående symtom i samband med ditt nästa besök på sjukhus eller vid besök till annan sjukvårdsinrättning tag kontakt med den enhet du ska besöka innan besöket!

Du ska inte göra ditt eventuella besök om misstanke om begynnande eller pågående vattkoppsinfektion finns.

Vid frågor kontakta i första hand din hälsocentral alternativt ring 1177.